

Fiatal asszony felett.

(Szülés előtt halt meg.)

Ez a fájdalmas út a temető birodalmába vezetett, hogy élete legszebb korában, elképzelt boldog házasságának alig a kezdetén, átadjuk ifj. Tontsch Györgyné sz. holtmarosi Eördögh Margitot az édes anyaföldnek.

Csendes hely ez, mely néma nyugalomával annyiaknak oly sok fájdalomról, veszteségről beszél. Ez a sok sirhalom s azoknak minden virága odamutat, hol a hívő lélek a veszteség fájdalmában is látja az örökkévaló Istent és megtalálja, akit keres . . .

Nyitott sir előtt állunk. A porszemekre és a göröngyökre éppen úgy rátűz a napsugár, mint a virágok szirmára, visszaverődve, játszva azokon. Csakhogy itt a napsugár is elmulásról beszél s azt a sötét mélységet világítja meg, melyből mintha láthatatlan kéz nyulna ki ridegen, hogy magához öleljen minden örömet, reményt, boldogságot, melyeket az élet egy ifjú párnak, mint boldog ajándékot ígért. Ez ajándék megsemmisülése érzetében egyetlen vigasztaló annak a hitnek ereje, hogy a Mennyei Atya a földi szeretetnél nagyobb szeretettel fogadja keblére azt, akit e földön igazán szeretett. Mi a hit és szeretet e biztató fénysugara mellett fájó szívvel búcsuzunk.

Mondjam-e, hogy az én lelkemnek is minden hurja megrezdül a búcsú gondolatára. Mégis az evangélium biztatásával és a megpróbált hit erejével hangsúlyozom, hogy „az Ur azokat próbálja meg, akiket szeret“.

Óh milyen korán és milyen váratlanul jött is ez a nehéz, kemény próba!

Alig esztendeje, hogy a szeretet melegsége, megértő és ellenállhatatlan hatalma egyesítette és boldogította az egymásra talált sziveket. S ime a sors kiméletlen keze milyen hirtelen összetörte az örökkévalónak hitt kapcsokat. A világégés lángjánál, szép Marosszék völgyeinek és halmainak madárdala mellett, ifjúi ábrándozás közben ébredt fel, nőtt, erősödött, vált valóra és forrasztotta össze az éltető szeretet a boldogságra vágyó sziveket. A béke nyugalma és vigasztaló tudata még alig járta át a lelkeket s már a Cenk alján nyílik a sir, mely gyászba borítja a szerető férjet, az édes anyát, testvéreket és rokonokat. Csoda-e, ha ilyenkor felzokog a csalódott ember s kérdésekkel

ostromolja a magas eget! Hol van a te erőd, Uram, hogy nem lehetett megtartani ezt az ifjú, reményteljes életet? Hol van a te igazságod, Uram, hogy így sujtod a benned bizó hitet és így töröd össze a jövő minden biztató reményét? Hol van a te szereteted, Uram, aki életnek indítod az emberben a teremtményt s azzal a boldogsággal biztatód a nőt, hogy anya lehet s egyik élettal felemészted a másikat, hogy a férj apa ne lehessen? Miért a sok vágy, remény, akarat az ifjú szivekben, ha egyetlen intésed megsemmisít mindent? ... De nem, nem, némulj el emberi szó az ajkamon, mert nem vagy bölcs az isteni dolgokban! Panasz, zúgolódás ne jöjjön ajkatokra nektek se, gyászoló hivek, tudva, hogy akkor is szeret az Ur, mikor megpróbál s „akik az Istent szeretik, azoknak mindenek egyaránt javokra szolgálnak“.

Igen, igen, mondjam-e, hogy az én lelkem is s még anyniaké meg van rendülve és gyászban él, miként a tiétek? Hányan vagyunk, akiket fájó emlékek kísérnek, akárhová megyünk; kiknek lelkén, mint valami meg-megrázó szárnyasugár vonul át a mult idők rövid boldogságának fénye-árnya? Nem látjátok-e, hogy szemeink akaratlanul is a mélységbe néznek, mert a mieink közül is rejt valakit a föld kebele, de lelkünk önkénytelenül fel a magasba tör, hol sohajok és vágyak, remény és ígéret ama hajlékokban egybekapcsolódnak?!... A koporsóra nézünk, mely virágos pompájával is gyászt hirdet, de hitünk ereje magasra emel, hol az angyalok serege mintha vigasztaló dalt zengve mondaná, hogy nem halt meg, hanem él, aki nagyon szeretett. Igen, a halál komor, gyászfátyolos alakjától az élet szépségéhez, biztató reménységéhez fordul tekintetünk. A hit erejéből táplálkozó képzelet úgy látja, a szeretetből fakadt bizalom megérzi, hogy itt jár körülöttünk, közelít valaki felénk, akinek lelkülete, mint mindig, most is vigasztaló és megújító erővel szól: „jőjjetek énhozzám mindnyájan, kik megfáradtatok és meg vagytok terhelve, és én megnyugtatlak titeket“; „aki énbennem hiszen, ha meghal is, él az“; „boldogok, akik nem látnak, mégis hisznek“... Óh hallga, hallga, hisz ismerős hangok ezek, a Mester, az Idvezítő, az Úr Jézus szava ez, aki örömben és bánatban, fényben és sötétségben, boldog reménységben és szivettépő kétségbeesésben egyaránt felkeresi és megtalálja azokat, kiknek hite utat tör számára; s csodás erővel, varázsigékkel hirdeti a sir szélén is az örök

élet diadatát... Óh nem, nem hal meg az, kinek szive telve van szeretettel, hanem „éltető eszmévé finomul“.

Igen, a Mesternek a hívő lélekben való megjelenése, a megújult hit nagy ereje, az emberi szeretetnek az élő Isten akaratába való kapcsolódása elűzi vagy legalább enyhíti a fájdalmat okozó gondolatokat s a mulandóság sötétsége helyett az örökélet szépségét, igazságát, boldogságát tárja fel. Ebben a szépségben ott van az élet, amit keresünk; ebben az igazságban ott van a vigasztalás, amit óhajtunk; ebben a boldogságban ott van, akit szerettünk. Ott áll előttünk, mintha a napsugár özönébe volna öltözve. Homloka üde, mint a harmatos lilium. Arca piros, mint a fakadó rózsza. Szeme sugárzik, mint az égő nap sugara. Ajka szól, beszél, mint az angyalok kara. Óh, a hit ereje elgördíti rendre a sir szájáról az odahengerített köveket s a halál helyett az életet, a mulandóság helyett az örökkévalóságot hirdeti.

Érzitek-e hát, hogy van valami vigasztaló és megnyugtató, fölemelő és biztató a vallásban? Veszitek-e észre, hogy csakugyan nem hal meg a szeretet annak számára, aki igazán szeretett? Látjátok-e, hogy még a veszteségben is miként bontakozik ki a homályból a hit fénylő világossága s mint épül a szeretet országa annak lelki szemei előtt, aki el tudja mondani: „élek többé nem én, hanem él bennem a Krisztus“. Ebben az érzésben mintha valami néma, benső hang törne föl fájó szívünkben s mondaná: „hiszek Uram, légy segítségül nekem!“

A hitnek ez az ereje emelje föl a nyitott sir mellett a ti bánatos lelketeket is, gyászoló hivek, emelje föl a veszteség fájdalmából az élet magaslatára. A hit és szeretet erejével néztek e nyitott sirra, mely nemsokára magába fogadja alig egy éves boldog házas élet után, élete szépségében, édesanyai reményei között, 22 éves korában már néhai ifj. Tontsch Györgyné sz. holtmarosi Eördög Margit porrészeit, aki eljött a szülői hajlékból, hogy szeretetével boldogítsa, ha rövid időre is azokat, akik őt viszontszerették; s aki alighogy elindult a boldog házasság útján, eltávozott, nem is egyedül, visszahagyva szép lelke örök szeretetét, áldott emlékét. Ő elmegy, de lelke itt marad és veletek lesz, mert ilyen lélek el nem veszhetett. Az ő ajka nem szól, az ő szive nem érez, csak szelleme leng körül és megölel titeket, akik búcsúztok. Isten vele. Isten velünk. Ámen.

Kovács Lajos.

Példaadó élet.

(Halotti beszéd 71 éves munkás és példás életü férfiú felett).

Alapige: Jer. sir. 5: 16. „Leesett a mi fejünk koronája“.

Lehullott szomorú és felhővel takart életünk egéről az egyik utmutató csillag. Fényét hiába keressük, mert örökre kialudott az. Tanácsait ok nélkül várjuk, mert elnémultak a beszédes ajkak. Szive szeretetéért céltalan esengünk, óh mert nem dobban az többé. S mi, fájdalmas életünk elsötétült útján, búsuló szivünk mély keserőségével, gyászba borult lelkünk aggódó kérdéseivel vesszük körül a koporsót, mely elzárta előlünk az utmutató csillag világító fényét, eltakarta a nemes ajkak beszédes tanácsát s megsemmisítette a szivnek édes szeretetét.

Ez a koporsó, melyet szeretteid és e kesergő gyülekezet oly mély fájdalommal áll körül, a te kpporsód feledhetetlen afia, ki az élet útján oly elévülhetetlen érdemeket szereztél; ki a becsületes, példaadó munkás életnek oly sziklaszilárd oszlopa voltál; kinek érzésed, szived dobbanása, lelked gondolatja egy volt a miénkkel s kit a szeretet kapcsán siratatlanul nem hagyunk. Megsiratunk, mert itt most hirtelen nálad nélkül elképzelni sem tudjuk az életet. Megkönnyezünk, mert úgy érezzük, hogy vezérlésed nélkül tanácstalanul fogunk bolyongani a göröngyös úton. Elzokogunk, mert leesett a mi fejünk koronája. Igen ... megsiratunk, megkönnyezünk, elzokogunk, ha nézzük a te koporsódat, mely oly sok mindenről beszél nekünk. Óh az a koporsó a te példaadó, munkás életedet állítja előnkbe.

* * *

Nézem e koporsót és látom a te családotért hevülő munkás életedet.

Úgy érzem, hogy mióta Istgn az első pár embert a paradicsom kertjéből kiűzte, azóta a családi tűzhely az a meghitt, meleg, puha fészek, hol egy hűséges hitves és szerető szivü gyermekektől körülvéve, feltalálható minden öröm és boldogság. Hiszen az élet útja ma nehéz és göröngyös, a munkamező tövisekkel rakva van. Lépten-nyomon emberek bántanak és sebzik véresre szivünket. Ilyenkor hol találunk fáradt tes-

tünknek édes pihenést s megbántott szivünknek boldog enyhületet. ha nem a családi körben, ebben a meghitt, puha, meleg fészekben, hol szeretteink kitárt karokkal várnak? Óh ezért a családi édes boldogságért és a munkából minket szeretettel váró mieinkért dolgozni, küzdeni és izzadni milyen szép és föl-emelő dolog.

Családod életéért és boldogulásáért látlak verejtékezni megboldogult afia, midőn 71 esztendőnek terhével válladon ott jársz a mezők határainak göröngyös útain s félre téve minden kényelmet és nyugalmat, melyet öreg napjaidban méltán megérdemeltél volna: küzdessz és fáradsz a megélhetés biztosításáért és gyermekeid boldogításáért. Ezért a fáradhatatlan, példás életért helyeznek szeretteid egy koszorut a te koporsódra, mely a szeretet fehér virágaiból van fonva és sirva zokogják, hogy leesett a mi fejünknek ékes koronája.

* * *

De nézve a te koporsódat, látom e község előhaladásáért való tevékenykedéseidet is. Látom benned és általad a szent irás szavainak teljesezését: „a gyertya nem azért gyújtatik meg, hogy véka alá rejtessék, hanem hogy másoknak is világítson“.

Isten úgy rendezte be a világot, hogy akik neveltetésük-nél és szellemi képességeiknél fogva a világ világosságai lehetnek, azok utat mutassanak és irányítói legyenek a sötétben ülőknek; hogy a fénylő csillagok világoljanak még a legsötétejszakában is.

Te voltál kedves afia, — ki e koporsóban pihensz, — egy félszázad derűjében és homályában e község világító fénye, ki ősi hagyományaihoz híven, bőséggel osztogattad nemes tanácsaidat, ki hosszú évtizedeken keresztül, mint e község képviselőtestületének oszlopos tagja, szókimondó, bátor harcosa voltál a haladás érdekeinek. Te voltál, kinek a közjót szolgáló tevékenykedéseidet még rosszakaró ellenségeid is el kell, hogy most ismerjék s kik tán csak majd napok multán fogják érezni, hogy mily nagy ürt hagytál magad után e község életében. Ezért a sok jó tanácsért, példás útmutatásért helyeznek e község lakói egy koszorut a te koporsódra, mely az elismerés szép virágaiból van fonva, s búsan kesergik, hogy leesett a mi fejünknek ékes koronája.

* * *

Nézve koporsódat, meglátom továbbá a te életed egyik

legfénylőbb és legragyogóbb tündöklését, ki mint egyházközségünknek erős pillére, ennek érdekében sikerrel harcoltál. Te tudtad, hogy az egyház, melynek kebelében születünk, neveltünk, mely a jó Isten szent nevének imádására megtanított, mely szívünkbe csepegtette a hitnek diadalmas erejét, a hivek áldozatos munkájából épül s azt támogatni, szeretni, védeni és azért áldozatot hozni: szent kötelességünk.

Ott is voltál annak védelmében, mikor avatatlan kezek megtámadták, mikor illetlen beszédek sértegették. Ott voltál támogatásában, mikor nemes lelkedből jövő bölcs tanácsaiddal irányt jelöltél, mikor mint keblitanácsunknak évtizedeken keresztül hűséges tagja, ennek gyűlésein nemcsak pontosan megjelentél, de a tanácskozásnak életet is adtál. Ott voltál áldozat-tevéseidben mindig a legelső sorban, melyek nevedet és emlékeidet az unokák előtt is hirdetni fogják. Óh azok a bölcs indítványok, melyek jegyzőkönyveinkben neveddel kapcsolatban megörökítve vannak; azok a lelkesítő szavak, melyek ajkaidról elhangzottak a nehéz egyházi építkezések idején; azok a biztatások és ajándékozások, melyek aranykönyvünkben feljegyezve vannak: mindig hirdetői lesznek a te példás, egyházas és vallásos életednek. De ki tudná mind felsorolni e téren végzett munkáidat és hozott áldozataidat. Csaknem minden porszem arról beszél és tesz tanubizonyságot. Ezért a sokoldalú egyházas tevékenységért és áldozathozatalért, példás vallássóságodért, ez egyházközség népe egy koszorút helyez a te koporsódra, mely a hála piros virágaiból van fonva, s könnyhullatva mondja: leesett a mi fejünknek ékes koronája.

* * *

Gyászoló gyülekezet! Ki életében ily sokoldalú munkásságot fejtett ki, ki minden téren megszerezte becsülésünket, kinek mindenkihez volt egy jó szava és tanácsa, kinek elvesztése miatt most nemcsak szerettei, de mindannyian könnyezünk, példás életű, munkás ember volt. Ezért állítom könnyes szemmel, hogy lehullott életünk egéről az egyik útmutató csillag, s hogy leesett a mi fejünknek ékes koronája. A veszteség súlyában a hit vigasztal meg csupán. Az a hit, mely azt mondja, hogy ilyeneké a mennyeknek országa s hogy a jó lelkek viszont fogják látni egymást egy másik hazában. E hittel megteljesedve, vegyük búcsú szavait a következőkben . . . Ámen.

Bálint Ödön.

Halotti beszéd.

Családjához, fajához, egyházához hűséges, de templomot nem gyakorló 75 éves férfi felett.

Alapige: Márk 8. r. 36—37. v. „Mit használ valakinek, ha mind e világot megnyeri is, de az ő lelkét elvesziti“.

Az erős szövésű és dúsgazdag koronáju, hajlithatatlan tölgyet, mely viharokkal dacolt győzelmesen, porba döntötte az idő mindent megőrlő és pusztító hatalma. Égbe nyuló szikla, mely büszkén tekintett az alantas völgyre, összeroskadva gördült a mélybe. Az ég kék azurjában szálló bérci sas megalázva, fenséges szárnyainak erejét elveszítve, oda omlott, honnan nincs többé büszke magasságba emelkedés. Elmult az élet.

75 évet élt, K. I. atyánkfia volt az a hatalmas, gazdag koronáju tölgy, az az égbenyuló sziklaóriás, az a magasságokban járó bérci sas, ki a maga csodálatos és különleges egyéniségével, merész hajlithatatlanságával és mindnyájunk által bámult rettenthetetlenségével szembe szállt az³előítéletekkel, szembe nézett fekete felhős viharokkal és villámcsikázásokkal élete teljében, de akit az idő emésztő hatalma megtört ép úgy, mint gyöngé nádat, erőtlen kis madárt.

Ime testvéreim az ő életéből és halálából is meggyőződhetünk arról, hogy erősnek, hatalmasnak, gazdagnak, magasán járónak, boldognak és büszkének porba kell szállnia, meg kell semmisülnie épen úgy, mint a szegénynek, a koldusnak, az erőtlennek és a sorsüldözöttnek. Megismerhetjük az ő elmúlásából is azt az örök igazságot, hogy mindent-mindent: vagyont, gazdagságot, földi kincset, ifjuságot, erőt és szépséget itt kell egyszer hagynunk.

Erre a nagy igazságra gondolt Jézus is, mikor a lelki kincset fölébe helyezte a földi kincseknek és azt mondotta: „mit használ valakinek, ha az egész világot megnyeri is, de az ő lelkét elvesziti“.

Megboldogult atyánkfia koporsójánál álljunk meg és nézzük meg, hogy családi, faji és vallási nézőpontból tekintve az ő életét, lelkét elveszítette-e, avagy annak örök életet szerzett?

Család! Mint madárnak a fészke, nekünk is legkedvesebb helyünk. Itt pihenjük ki fáradalmainkat, itt nyerünk új erőt tovább harcolni az élettél. Itt jön gyógyulás beteg és csalódott lelkünknek s itt találunk enyhét és vigaszt szomorú szívünknek. Ezért a családi élet, az egyik legnagyobb érték lévén, a tisztaságnak a forrása kell, hogy legyen. Mózes próféta sinai törvénykönyvében a családban az erkölcsi élet tisztaságára helyezi a fősúlyt s halállal bünteti a paráználkodókat. Jézus pedig — bár családot nem alapított — azt mégis szentnek és sérthetetlennek tartotta s boldog volt, ha résztvehetett a kánai menyegző családi örömeiben, vagy megjelenhetett Zákheus házában, a naini özvegy és Iarius hajlékában s azoknak boldogságát és jövő életét munkálhatta. Azért Jézus szellemében szólok, ha állítom, hogy aki hűséges az ő családjához, ahhoz a meleg fészekhez, hol gyermekeket nevel a társadalomnak, hol szerettei szívébe önti az erkölcsi tisztasághoz való ragaszkodást, az a koporsóban sem veszitheti el a lelkét.

Megboldogult afia hű volt, talán tulságosan hű volt, a családjához, amennyiben annak anyagi megerősödését, vagyoni megszilárdítását csaknem mindennek fölé helyezte. Az volt a törekvése egész életében, hogy néhai fiainak gondtalan megélhetést, könnyen való boldogulást biztosítson, mint apa s mikor azokat learatta a háború félelmetes kaszája, az Istentől öregségében vigasztalásul adott egyetlen leánykájának jövőjét nézte csupán. Ha ebből a nézőpontból tekintem életét, azt kell mondanom, hogy egy ilyen, családjához föltétlen hűséges, annak megélhetését és boldogulását biztosítani akaró és törekvő ember a koporsóban sem veszithette el a lelkét.

* * *

Mi azonban testvéreim, nem csak családi tagok vagyunk, a mi életünk mezeje azon jóval túl terjed, nekünk általános társadalmi és faji kötelességeink is vannak. Az egy nyelvű, érzésű és fajú polgároknak az a legszebb ékességük, ha az őseiktől örökölt faji jellegzetességüket, apáiktól nyert múltjuk történelmét megőrzik és azt tiszteletben tartják; ha semmi kincsért áruba nem bocsátják, piacra nem dobják édes szülőanyjuktól tanult nyelvüket és érzéseiket. Fattyuhajtás az, aki ideig-óráig tartó előnyökért megtagadja ezeket és sárba dobja ezeket a szent, nagy kincseket. Az ilyen ingadozóknak a koporsójánál

nem mondanak áldó imádságot az unokák s nem jegyzi föl nevüket elismeréssel a történelem sem.

Elhunyt afia, mint fajának gyermeke megingathatatlan volt, mint egy megedzett acél; erős, mint egy viharedzett évszázados tölgy; hős, hérosz, mint egy büszke Cézár. Itt ezen a téren el-lentmondást nem tűrt soha s a máskép gondolkozókat gúnyos mosollyal is megvetni, mint hitvány rongyot, kész volt. Óh, ha ebből a látószögből tekintjük életét, Jézus szellemében elmondhatjuk, hogy egy ilyen, a jellemességet végtelenül szerető s népének érdekét szívében viselő, az ingadozó farizeusi lelkekkel bátran szembeszáló ember — mondhatnám: vaskalapos szé-kely — a koporsóban sem veszthette el a lelkét.

* * *

A mi életünk nagy munkamezején ott áll, mint egy viha-ros tengerből kiemelkedő zöldelő sziget, az anyaszentegyház. És ez olyan, mint egy gyermekét gondozó, ápoló, csókoló jó édes anya. Ennek keretében virágzik a lelki élet, fejlődik a kultúra — műveltség. Ez védi a hiveket külső támadások ellen. Mint gyermek az édesanya kebelére, ölelő karjába, úgy jöhe-tünk ennek védő szárnyai alá. Ki egyházát nem szereti, annak érdekében áldozni nem tud, olyan, mint édes anyjával szem-ben fásult lelkű, háládatlan gyermek.

S van az egyházban egy igen értékes és drága szent he-lyünk; hol a gazdagok a jószívűséget és alázatosságot, a sze-gények kitartást és türelmet, a koldusok vigaszt és enyhületet nyernek. Ez a szent hely: Istennek háza, a templom, hová Isten minden jó gyermekének el kell járogatni. Mert a templo-mot nem azért építették, hogy begyepesedjenek az útai, üresen álljanak a padjai, hogy itt lelkész és énekvezér ketten imádkoz-zanak, hanem azért, hogy a hivek áldozata és imádsága együtt szálljon ég felé, a minden jóságot megáldó Istenhez.

És a templom gyakorlásra szüksége van a gazdagnak és a boldognak, Istenfélőnek és a szegénynek, árvának és bünös-nek egyaránt. A gazdagnak és boldognak azért kell ide jőni, hogy szíve megteljen könyörülettel és jósággal a sirók és sze-gények iránt; a szegénynek és Istenfélőnek, hogy még tisztább lelkű és vallásosabb legyen; a bünösnek, hogy megtérjen és bünének terhétől megszabaduljon. A lelki jóságot és könyörü-letességet, a szeretetet és áldozatkészséget itt tanulhatjuk meg

és itt szerezhethjük azokat a lelki kincseket, melyek örök életet biztosítanak számunkra. „Mit használ valakinek, ha az egész világot megnyeri is, de az ő lelkét elvesziti“.

Elhalt testvérünk köztudomása, hogy nem járt templomba s nem élt úri szent vacsorával. Hogy miért? Azt egy ismert és általa többször hangoztatott mondanéjából sejtjük: „én nem vagyok bűnös; aki vétkezik, az menjen templomba“. És itt volt az ő nagy tévedése. Tisztának, büntetlennek képzelte magát s nem tudta belátni, hogy a templomgyakorlás még tisztábbá, még jobbá teszi az embert. Szerette egyházát és vallását s ennek javára meghozta szükség szerint és alkalomadtán a maga áldozatát, teljesítette egyházi kötelelességeit, a terhek hordozásában mondhatjuk példaadóan s védelmezte unitárius szent hitünket a támadókkal szemben, de Istent imádni nem tartotta szükségesnek. Óh, ha ebből a látópontból nézzük az életét, bár itt is voltak elismerésre méltó jellemvonásai, sajnos, azt kell mondanunk Jézussal, hogy elvesztette a lelkét.

* * *

Ime gyászoló testvéreim, megboldogult felebarátunk erényei: a családi és faji hűség s egyházi kötelelességeinek pontos teljesítése. Fogatkozása, gyengéje: a templomgyakorlás és úri szent vacsorával való élés elhanyagolása. E két utóbbival hátrálékban maradt. Miként ítéli meg őt a jóságos Isten? Bizzuk ezt szent bölcsességére! Mi engedjük és kísérik el az utolsó úton földi maradványait; mielőtt azonban végleg eltávozna, hallgassuk meg búcsúszavait... Ámen.

Bálint Ödön.

Halotti beszéd.

(Énekvezér felett, aki 30 évig állami tanító volt; jó modorú, kötelelességtudó, de önmagával szemben gyenge).

Péld. XXVII. 1.: „Ne dicsekedjél a holnapi napról . . .“

H. Gy.! Ezt a szomorú igazságot olvasom fejetekre s mindnyájunk fejére e megrendítő alkalommal. Tudjátok mit jelentenek ezek a szavak? Azt jelentik, hogy holnap ilyenkorra, vagy még annál is hamarább, közülünk bárki éppen így koporsóba

költözhetik. Igen! Ennél kevesebbet nem jelent... Van-e talán, aki kételkednék? Nézzetek erre a koporsóra; aki benne összetört, zúzott testtel már az örök álmodat alussza, ezelőtt két nappal, vasárnap délután, velem együtt fájó búcsúval egy ártatlan gyermek koporsója mellett állott. Csak néhány órával ezelőtt együtt jöttünk haza a temetőből s valami tompa, borongós temetői hangulattal arról beszélgettünk, hogy milyen gyorsan jön a halál. Aztán felejtettük a sirást, hivatalos gyűlésre mentünk, jó hangulattal emberekkel találkoztunk, tanácskoztunk, terveztünk. Neki is éppen olyan kedve, bizakodó hangulata volt, mint nekünk. Remélte a holnapi napot, hitt a közdelmes körülmények feletti diadalmaskodáson, tréfálkozott, talán boldog volt...

Aztán elindult egyedül a falu vége felé, ment a szokott sétájára, látni akarta kicsi szántóföldjeit, ment, s akik ekkor találkoztak vele, talán könnyezni látták. Amíg odajárt, a nap elbúcsúzott a szeptemberi sárguló határoktól, a hervadó füvektől s elbúcsúzott Balogh Dénes is a nap sugaraitól örökre. Ez volt az utolsó naplemente, az utolsó búcsú a földektől, ettől a kicsi országtól, ahol olyan nagyon szeretett lenni.

Visszajött, barátokat keresett, vásárt csinált, muzsikálni kezdett, énekelt... sokszor egymásután dudolta kedves nótáit: „Odalent a faluvégen...” „Kék nefelejts...” s amikor késő éjjel volt már, amikor mások mind pihentek; hangosan, a kedv legmámorosabb, legszilajabb tűzében a barátok elbúcsúztak tőle... A holdvilágos éjjelen mindeniket rendre kísérte el, vidám, dalos hangulalban egy-egy rövid nótára feltartotta őket, aztán elcsendesedett háza tája... Aztán jött egy titokzatos, irtózatos félóra, melyről ezidőszerint csak ő tud... Egy sötét, szomorú, éjfélutáni idődarab.

Aztán korán érkezett a hajnal... korábban, mint máskor; a rémes, megrázó hír hamar érkezett. Kinos-fájdalmas látvány volt a szürke hajnali órákban zarándokolni látni az egész falut. Mindenki ment, jött, jajgatva, könnyezve, tördelt kezekkel, megijedt arccal, kérdezve... ment a szomorú helyre, a végzetes mélységhez, melynek szájánál az összetört test, hatalmi fedezet mellett, borzalmas látvány volt...

De minek rajzoljam tovább... Mi, akik itt voltunk, akik láttuk úgy is, önkéntelenül mindent újra, meg újra látunk, ti szomszédfalusiak, barátai, kollégái, ismerősei szintén ismeritek a végzetes éjszaka kimenetelét...

Ne dicsekedjél a holnapi nappal . . . Ugyebár most komolyabban veszitek alapigémet s a következtetést, amit mindnyájunk fejére olvastam . . . Olyan életkiábrándító gondolat ez, mely minden következő percnél előre vetíti sötét, szomorú alapszínét, fekete igazságát. Nem szeretek mélyen elgondolkozni ezen. Pedig tudjátok, vannak rendek, szerzetes rendek, kik kapufájukra halálra emlékeztető irást vésnek, s valahányszor átlépik e kapu küszöbét, mindannyiszor elolvassák a „memento mori“-t. Nem szeretem ezt az életnézetet, egész életem és minden eleven mozdulata gondolatomnak tiltakozik az ellen, hogy ilyen színekkel szegényítsük az élet tiszta örömeit. Nem hiszem, hogy jogunk volna elrabolni a teremtés virágos kertjéből színes szírmokat, amik ha nem virítanak ott, — hervadt, kietlen, szintelen a kert. Nem hiszem, hogy az Isten siralomvölgyé feketítette volna ezt a földet azért, hogy lelkünkbe a halál sötét gondolatát mindig eleven valósággá formálta volna. Én felületesnek tartom így gondolkozni Istenről . . . de felületesnek tartom különösen azt a gondolkozást, mely minden szerencsétlenség látszó, fájdalmas, tragikus, másithatatlan történetét, csak úgy minden gondolkodás nélkül, Isten cselekvő akaratának mond és tulajdonít. Ez ellen a gondolkozás ellen lázadozik minden vércsepem. Sokszor hallottam más alkalmakkor, de ez alkalommal kapcsolatban is, hogy „nem tehetünk róla, Isten akarata, ő akarta így“. Hiába is akarta volna elkerülni az ember ezt a végzetet — nem lehetett. Azok, akik így gondolkoznak, felületeségüket az „isteni akarat“ varázslatos, csodálatos takarójával akarják elrejteni. Próbálják megnyugtató magukat a legkönnyebb magyarázattal s azt hiszik, valóban nyugodtak is maradtak. Ha azonban jobban kutatnak önmagukban, észreveszik, hogy az ilyen lelki megnyugtatóssal azt művelték, hogy önmagukban önkéntelenül alámosták az istengondolat minden vonalmát, szeretetet és bizalmat megérdemlő vonásait. Megrabolták önmagukat valami gyémántkeménységű drága kincs-től, melynek hiányában nyugtalanabbak, kielégítetlenebbek lesznek, mintha egyáltalán nem magyarázták volna az ilyen eseményeket.

Az ilyen történések rendszeren mély részvétet keltenek az egyes emberek lelkében a szerencsétlenül járt iránt. Annyira átérzik, fájlatják a sorsát és megrázó végét, hogy észrevétlenül elmarasztalják Istent az ügyel kapcsolatban. Szinte megvádol-

ják az Istent, mert érthetetlen és igazságtalan, vagy legalább is szigorú ítéletnek látszik.

Engedjék meg, szomorú halotti gyülekezet, hogy képzeletben alakítsam át ezt a templomot törvényteremmé. Engedjék meg, hogy e törvényteremben legyek én Isten ügyének védője. Legyenek mások, ti, akik Istent teszitek felelőssé e szerencsétlen hálálnál, legyetek ti velem szemben az ember ügyének védői. Hadd szálljunk kissé perbe.

Én is Isten akaratának tartom ezt és az ehhez hasonló történéseket, előre nem számított váratlan eseményeket, azonban én másképp vezetem le ennek az okozatnak megnyilvánulását és természetét. Gondolom, hogy az én kimutatásom szerint Isten győzelemmel kerül ki a vitából s ha ti elveszítitek is velem szemben a pert, nyertek a veszteség pótlására olyan felbecsülhetetlen kincset és erőt, melyet aki nélkülöz, — boldogtalan. Én visszaadom nektek a törhetetlen bizalmat, a hozzá ragaszkodásnak megalkuvás nélküli hajlandóságát.

... Az Isten úgy teremtette ezt a világot, hogy ennek törvényei vannak. Az ember az ő sokezeréves történetén keresztül úgy szerezte meg emberségét, hogy lépésről-lépésre felismerte a világ törvényeit. Felismerte a természet egyes jelenségeinek szabályait. Megtanulta az ember, hogy a tűz éget, a hideg fagyaszt, megtanulta, hogy az ember saját erején repülni nem tud. Amelyik ember ezeket a szabályokat, törvényeket nem veszi tekintetbe s úgy cselekszik — viseli a következményeket. Aki elmulasztotta megismerni e szabályokat, szintén így jár. Aki a tűzbe teszi kezét, elégeti; aki a szibériai hegyek oldalán kíván éji álmot aludni — megfagy; aki a hegyek tetejéről leugrik — vállalja mindazokat a következményeket, melyeket a föld vonzó ereje törvényének mellőzése magával hoz...

De az Isten nemcsak ezeket a hideg természeti törvényeket írta bele a teremtett világ testébe, hanem az embernek úgynevezett lelkiismeretén keresztül teremtett törvényeket, melyek az emberi együttélés, a társadalmi élet elvei, alapjai lettek. Ezek a törvények lassan, fokozatosan születtek, módosítottak, de végeredményben mindig eleven, ható tényezők voltak az emberek életformálódásában.

Ilyen törvények, erkölcsi szabályok, parancsok voltak azok is, melyeket Mózes nevéhez köt a Bibliai hagyomány. Ilyen törvények a tíz parancsolat is.

Amennyire én látom s meg tudom itélni, néhai Balogh Dénes megboldogult barátunk a tiz mózesi parancs közül egy parancsolatot (hetedik) nem tartott be. Sőt ezt az egy parancsolatot egészen semmibe vette. És életének ez a része, mely ebből a meg nem tartott parancsból alakult ki, — életének ez a része az, ahol emberi és közösségi (egyházi) bántalmak, neheztelések érték. Életének ez a része az, mely minden kellemtelen töviset belecsalt az ő napjaiba, és ha velemmel együtt jól átgondoljátok s oknyomozóan átvizsgáljátok életét s különösen annak utolsó részleteit, igazat adtok nekem, hogy *e be nem tartott parancsolat* valóság talajából kinövő körülmények azok, melyek felelősek — ezért a szerencsétlen éjszakai tragédiáért, melynek áldozatát ez alkalommal temetjük. A *be nem tartott parancsolat* következtében ítélőképessége, irányodása, helyzetérzéke elveszett s következett a halál, melyért ti az Istent teszitek felelőssé. Én pedig az Isten igaz intézkedését hirdetem s elmarasztalom az embert, aki nem vette komolyan Isten parancsait.

Azt mondanátok, hogy a megtartott kilenc parancsolat le kellett volna mossa az egyetlen egy vétket, de úgy látszik, Istennel alkudni nem lehet. Emberekkel ilyet is lehet, sőt meg is lehet téveszteni őket, de Istent *nem*. Ő vagy az egész életet követeli, vagy semmit abból. Nem lehet félszívvvel szolgálni őt. Hiába tartja be valaki az utolsó gondolatig a kilenc parancsolatot, ha a tizediket elmulasztja.

Azonban akármennyire látjuk az ő életének sötét színeit, azt veszem észre, mégis mély, mégis szomorú a részvét e kóporsó mellett. Itt a szomorú végü életpartnernek martján állva, nem tudjuk kipusztítani szivünkéből a meleg részvétet s könnyeinket sem fojthatjuk el. Úgy látszik, vagy nagyon értékelni tudjuk a kilenc megtartott parancsolat alkotta életet, vagy nagyon önmagunkra ismerünk ezekben a vonásokban, melyeket a tekintetbe nem vett parancsolat alakította élet előnkbe tárt.

Bármiként legyen, amikor Isten ügyét megvédeni szándékoztam s elmarasztaltam az embert, ki mindig és mindenben felelős cselekedeteiért, amikor kimutattam, hogy csak annyiban Isten akarata ez a szomorú vég, amennyiben Isten törvényein, parancsain senki ember kedvéért változtatni, vagy enyhíteni nem szándékszik. Ugyanakkor emberi természetem minden ható ereje arra ösztönöz, hogy védjem meg sokak ítélete előtt az embert is.

Azt sem sokan mondhatják el magukról, hogy kilenc parancsot megtartottak s valószínű, kevesen leszünk, kik ítéletköveket dobhatnánk néhai Balogh Dénes koporsójára. Ezek helyett inkább engedjétek, hogy életének azon mezőiről, melynek talaját a betartott parancsolatok ereje formálta és táplálta, szakítsak virágokat, melyek színes sokféleségben egy értékes, kedves, barátságos embert idéznek.

Kérdem az ő kollégáit s velük tanuskodom én is, — az ő szolgatársa, — hogy vajjon volt-e nálánál pontosabb tanító, lelkiismeretesebb nevelő, volt-e kötelességtudóbb ember, ami hivatását illeti?

Vagy kérdem barátait, beszéljenek ők a barátságról, kedves, jó modorú, vidám barátságról, Beszéljenek a társaságbeli emberről, a minden embert szeretőről.

Beszéljenek a szegények, az igazán nyomorultak, kiknek bőkezűen adakozó jó emberük volt. Kérdezzetek meg minden földmivelő embert, kik őt ismerték, hogy vajjon volt-e még valaki talán egész falunkban, ki nagyobb odaadással és lelkesedéssel művelte volna földjét, mint ahogy ő ölelte át övéit szerető öleléssel, munkás karjaival.

És gondoljatok utoljára a gyermekekre, tanítványaira, azokra a megriadt fiókákra, kik azon hétfő hajnalon, az iskola-nyitás első napján, arra a szomorú, megrendítő valóságra ébredtek, hogy nincs már az a férfi, kitől ők mindig sirva búcsúztak, ha elváltak tőle. — Szerette tanítványait, gyermekeit.

Ezek az apró, részletes vonások megelevenítették újra az ő életét előttünk s fájdalmasan búcsúzunk tőle. Bár érezzük, hogy életének minden színes árnyalatát sötétre homályosítja az egyetlen elvételt ítékezés, mégis fájlaljuk az embert, a mi testvérünket, de azért köszönjük a jó Istennek, hogy általa, benne tanít minket. Ámen.

Fikker János.

Halotti beszéd.

(18 éves leány felett.)

Alapige: I. Péter I. 24—25.

Virágok bomlásának, rügyek hajtásának, levelek ujulásának van az ideje. A napnak melengető csókjára megmozdul az alvó élet s apró fénycsóvák, tarka áldozati lángok miriádja

gyulnak fel a napsütésben a zöldülő avar közül, a fák meg-elevenedő ágain. Valami szent láz fogja el lelkünket, bizsergő, édes mámorba ringat s a téli megkötöttséget egy felszabadító nyujtózásban rázzuk le magunkról, miközben önkénytelenül is felfakad bennünk a diadalmas vallomás: szép ez az élet s jó minekünk a mi szemeinkkel látni a napot! Ilyenkor látjuk csak igazán, hogy szent gyönyörűség ez az élet, mely nekünk illatozik, nekünk fénylik és mindenét nekünk, embereknek adja.

Ámde végzetünk, emberi végzetünk az, hogy az örömvirágok lehervadnak lelkünkről, lángjai elalusznak, mert semmi sem maradandó mibennünk. Megszárad a fű és virága elhull! Hányszor érezzük e szavak fájdalmas igazságát!? Hányszor omlik a lelkünkre az elmulás sötét árja fenyegetően és rombolón!? Ó a mi emberi életünk kis örömei és nagy fájdalmak gyors egymásutánban történő változásából áll.

„Minden test olyan, mint a fű és az embernek minden dicsősége, mint a fű virága“. Megszárad és elhull. Az elfáradott test ha megszárad, ha lehull az élet fájáról, nem fáj olyan szivbemarkolóan, hiszen helyette új levelek, új virágok nőnek s megnyugszunk Istenakarátán: ideje elérkezett, a halál megváltotta.

De hogyan tudjunk megnyugodni egy ifjú koporsója felett? Hát hogyan lehet az, hogy a virág bimbó korban, virágzásának legszebb idejében hulljon le. Mi joga van a halálnak ahhoz, hogy egy szép hajdon piros arcára, beszédes, nótás, kedves ajakára az elmulás sápadtságát fesse, hogy megszakítsa a lélek vidám dalát az utolsó, fájdalmas sikoly elhangzásával s életének gyönyörű koszoruját a porba rántsa, az enyészetbe taszítsa. Lehajthatják fejeiket a virágok, el is hervadhatnak. Lehullhat a falevele, ezer számra is hullhat, ki törődik vele? Új tavasz újat, szebbet és ígéretesebbet hoz helyette! De miért kell a halálnak ifjú szivekbe ütnie fészket, mikor ó, annyian vannak széles e föld kerekiségén, akik minden nap várják? Csoda-e, ha megrendül a sziv, fájdalommal telik el a lélek e virágokkal ékesített koporsó fölött, amelyben ugyancsak egy virág pihen. Csoda-e, ha könnyárban uszik a szemünk? Hiszen rövid két hónap alatt már négy édesanya sirta véresre szemét négy ifjú koporsója felett. Szinte úgy látszik már, mintha a könnyek árja meg sem állna s az egyszer reánk szabadított romlás minden hatalmát ki akarná tölteni rajtunk. Négy elnémult ifjú sziv, négy sötét koporsó, négy fájdalmasszivü

édesanya! Ó, nem a gyorsaké a futás, nem az erőseké a diadal, nem az ifjaké az élet! „Minden test olyan, mint a fű és az embernek minden dicsősége, mint a fűnek virága. Megszárad a fű és virága elhull“.

De alapigénk tovább is szól: „Megszárad a fű és virága elhull, de az Ur beszéde megmarad mindörökké!“ Megtörött, véresre tépett, fájdalomtól megostorozott lelkünknek egyedüli vigassza csak ez lehet: „az ég és a föld elmulhatnak, de az Ur beszéde mindörökké megmarad“.

Fájdalmas és kétségbeejtő lenne reánk nézve, ha ez a beszéd csak az elmulást hirdetné számunkra. De aki gondot visel az égi madárra, aki felruházta az mezők liliumát, mireánk is gondolt, vigasztalásunkra siet. Csak meghallgassuk beszédét, csak Ő hozzánk menjünk. Különben is úgy vagyunk, hogy mennél mélyebb az ember szívében a seb, annál magasabb helyen kell keresni arra a balzsamot. Ami lesújtott, szívébe az égből ömlik alá a vigasztalás forrása.

Egy pillanatra álljon meg a zokogás a fájdalmas ajkakon, amíg a vigasztalan sötétben felvillan az isteni gondviselés fénye s a beálló csendben meghallhatjuk az ő soha el nem enyésző, örökkévaló biztatását: „az enyéim vagytok, születésetektől én vigyáztam reátok“.

Az ifjak halála azért fáj különösen nagy fájdalommal, mert emberi gondolatunk szerint hivatásukat e földön nem töltötték be. De vajjon minden virágnak az-e a hivatása, hogy termést hozzon, minden fűnek, hogy táplálékot adjon, minden embernek, hogy 70-80 esztendő munkájával áldozzon Istennek. Van olyan élethivatás, amely röpké mosolyban vagy ifjuságának tiszta illatában áldoz Istennek s ha ezt elvégezte, eleget tett hivatásának.

A jó kertész tavasszal gondos szemlét tart virágai fölött: egyiket meghagyja régi helyében, a másikat más földbe ülteti, hogy szebb és pompázóbb szirmokat hajtszon. E koporsó mellett úgy látom, Isten most egy szép virágot ültetett át földi kertjéből mennyei kertjébe, hogy ott illatozóbb legyen.

Fáj a földnek, ha kebléből kitépik, kit táplált. Ezerszer fáj az anyai szívnek a benne ütött mély seb. De míg e koporsó mellett zokogásba ful a bánat, fenn az égi kertben négy átültetett virág ismerős mosollyal köszönti s kinek piros vére vér-rózsákat festett ismeretlen földön, messzi csatatéren az édes-

apa megtalált leányát keblére öleli. Kinek nevét sugta elhaló ajaka, keblére borulva, haza talált immár. Földi tavaszból örök tavaszba szállott.

Könnyes szemetekre, megtört lelketekbe e hit vigasztalása szálljon s itt maradott testét úgy adjátok vissza az anyaföldnek. Előbb azonban hadd mondja el búcsúját...

Simén Domokos.

Beszéd a sirnál.

(Gál Jenő — Dr. Gál Miklós felügy. gondnok, orszgy. képviselő fia — sirjánál, ki 20 éves korában öngyilkos lett). 1934. III. 27.

Amikor a huszadik tavasz bomlani kezdett, valahol a lélek fiatal mezőin született egy hideg, egy szomorú, fekete virág. A huszesztendős élet ismeretlen, új, fekete csábitása sok mindent ígért s hajlott utána a lélek, Egy lázas, sorsirta élet helyett ezt a fekete gondolatot választottad. Zilált, bizonytalan, iránytalan volt ez elküzdött idő s a csábitás azért sikerült könnyen. Életed, mely olyan volt, mint egy dús, gazdagillatú tavasz, alig tiz nap alatt halálos őszre hervadott. Ezek a virágok, melyeket a kegyeletes szeretet a te örök házadra helyezett, ennek a halálos, véresen szomorú ősznek nem ígérnek már új virradást. A búcsú, mit itt rebeg el az ajak, örök és utolsó búcsú. A sötét halál-ajtón fordul a kulcs s mi, akik gyászolunk és sirunk, ezen a parton maradunk. Réveteg, fájó, tudatlan emberi szemekkel nézünk utánad s óh milyen jól esnék, ha titkos hajódról legalább még egyszer visszaintenél. Milyen jól esnék édesanyádnak a sötét tengerről is egy fehér kendőlobogtatás. Mennyi könnye felszáradna édes apádnak, ha szeliden, beszédes szeretettel visszaneznél reá s elmondanál ezzel a nézéssel mindent, amit eddig elmondani elfelejtettél.

A te messze haladó hajód irányát nem féltjük többé. Amikor az ember elfárad életét tovább vinni, vagy amikor megtagadja önmagától az életküzdelmet — akkor a jó Isten veszen át mindent. Az ő lelke van most veled és neked sem lázas éjszakáid nem lesznek többé, — sem szilaj vágyaid, sem megbánt, vagy elsiratott próbálkozásaid. Szezelem, ábránd, ifjui álmok nem adnak gondot többé neked. Örök lesz ott a csen-

desség, a béke, a nyugalom. A te sorsoddal fájdalom összekötve nincs már.

De vannak mások, akiknek még meleg szivükben a vér, vannak mások, akiknek fájdalom forralta vérük párája a halál hideg sirja mellett könnycseppé válik. Itt vannak sirod mellett édes apád, édes anyád, egyetlen testvéred. Itt vannak hű barátaid, rokanaid. Itt vagyunk ismerőseid s egy mérhetetlen gyászoló gyülekezet.

— Neked már semmire sincs szükséged, de nekünk kell vigasztalás. A szomorúság szomjassá teszi lelkünket s az erőtelen lélek az eget verdesi.

A jó Isten a vigasztalásnak minden forrása. Titeket is hozzá küldelek tí megtört, vagy inkább meggyötört szülők. Ne mardosson titeket semmiféle önvád, ne szomorítsa lelketeket e sirhant mellett az, hogy e megrázó tragédiáért némelyek felelőssé tesznek. Mi, akik veletek együtt földi életet élünk s akik ezután is élni fogunk körülöttetek, — mi megértünk titeket. Úgy, ahogy ember megérteni csak tud. Mi látunk titeket. mint aggódó, szerető szülőket, kik mindent megpróbáltatok, kik minden igyekezettel éppen attól akartátok megmenteni őt, ami valóban bekövetkezett. Minden tévedéstől, minden bajtól megakartátok kimélni. Egy gondolat sem dobhat követ reátok. Amit szülő és ember megtehetett — ti bizonyára mindent megtettetek s ez szolgáljon vigasztalásul,

Az se fájjon a ti szülői sziveteknek, hogy elveszített gyermeketek életében aggodalmat, gondot, sőt bánatot okozott olykor sziveteknek. Az ő életének minden emléke eszményivé szépült azokban a komoly, tiszta, meleg búcsúszavakban. melyeket sokfelé intézett. A lélek felületén túl, ott a mélyek mélyén isteni szépség, becsületes jóság, engedelmes szeretet élt és lakott. Ez a mélyen fekvő s a halál elhatározásával olyan győzedelmesen előtörő jóság megvetette, meguntta, megelégelte a lélekfelület ferde, nyomoruságos próbálkozásait. Ha későn is, de a jó, a nemes tulajdonság a rossz felett győzedelmeskedett, s ez is vigasztaljon titeket.

A jó Isten adjon neki örök, csendes pihenést. Nektek pedig — nekünk — adjon vigasztalást.

Fikker János.

Búcsú a sirnál.

Az élet békés kikötőjéhez megérketünk tehát, hová oly sokszor kísérted utolsó útjára azokat, kiket elszólított a halál. Nyitott sir itt, melynek szélénél könnyezve állunk, hogy búcsút vegyünk tőled jó férj, szerető édesapa, hű lelkipásztor, igaz barát, jókedélyű ismerős. Te is sokszor állottál könnyes szemekkel e temetőben, hogy nyitott sir szélénél hirdesd az új életet, koporsó mellett a feltámadást. Megszentelt föld ez neked... nektek is... megszentelte néhány hónappal ezelőtt elhunyt kisleányotok haló pora. E sirhoz csaknem naponként jöttetek szivetek nehéz fájdalmával, hogy „itt lelketekre szálljon le béke, csend“, hogy míg itt állotok sirja mellett s emlékeitekben visszaidézitek törékeny lilium alakját, higgyétek, reméljétek, hogyha elveszítettétek itt, feltaláljátok majd ott. Te már feltaláltad ott és néhány pillanat... s feltalálod itt, végső állomásán az életnek, a holtak csendes hazájában, hol váró sirod partjánál, könnyek között, fájó szívvel állítunk meg... csak néhány pillanatra jó barátunk, hogy tekintsünk még egyszer koporsódra, hogy véssük szívünkbe emlékedet, hogy fájó isten hozzádot mondjunk neked szeretteiddel együtt mi is, a küküllői unitárius egyházkör veled egy szőlőben munkáló pap és tanító társaid, jó barátaid, közeli és távoli hiveid, ismerőseid, kiket mind, de mind magadhoz láncolál szereteted kötelével, lekötelező nyájasságoddal, szived őszinte, vidám megnyilatkozásaival. Itt vannak e község, a szomszéd községek lakószai valláskülömbőség nélkül. Könny a szemekben, jó érzés a szívben. Tűnődve álljuk körül sirodat és letekintünk annak sötét mélyére, mintha onnan valami feleletet, szózatot várnánk. Egyházkörünknek közügyigazgatója, helyettes jegyzője, bizottságainak tagja, előadója voltál. Egyházkörünk minden barázdájában szántogattál. Élteddel bizonyítottad, hogy munka, küzdelem, tűnő álmok kép az élet, száll... száll gyorsan, mint a madár. Csak egy lépés s im közel van előttünk a véghatár. Szívvel-lélekkel hirdetted az Úr lelkesítő, felemelő és vigasztaló ígét örömben és bánatban, jóban és rosszban egyaránt. Viselted az élet keresztjét, igáját, mely súlyos, terhes és mégis gyönyörűsége, mert érző, megértő szív, erős lélek, a földi élet szennyétől érintetlen becsületed volt hozzá. Reméltük, hogy ki még az élet delén állottál, élni fogsz, sokat fogsz tenni és cselekedni s tovább is

hirdeted Isten igéjét. Hittük, hogy a holnapi nap, a pálmák napja s a közeledő ünnepek fölemelő, megszentelő eszméit sokszor fogja zengeni ajkad. Vártuk... reméltük... lesz éltednek még virágvasárnapja, mely oly sok szenvedésedért nyujtani fog zöld galyakat, virágot, jutalmat és... elismerést. S ime ehelyett a nagypéntek sötét gyásza, fájdalom nehezedik szeretteid, barátaid, hiveid szívére. A hit, melyet hirdettél, emelje fel a bánatos lelkeket és vezesse Istenhez, hogy találjanak megnyugvást szent akaratán. Az édesanya, szerető testvér, ha megérkeznek a frissen hantolt sirhoz, hogy búcsút vegyenek ők is tőled, találjanak megnyugvást Istenbe vetett hitükben. A szeretet, mely szivedet hevítette, mellyel munkáltál, mellyel magadhoz kötöttél nőt, gyermeket, édesanyát, testvért, hadd virassza emlékeiket, álmaikat s a husvéti örök élet hite, reménye, amelyet oly sokszor hirdete ajkad, törölje le könnyeinket, tanítsa... tanítson meg... „enyészet, rothadás nem éri azt, mi égi származásu, ami szent s igaz... csak mi földi, száll föld porába, de lelkünk felszárnnyal égi fényhonába“. Óh hadd tanítsa meg, mert enélkül oly nagyon érezzük itt az elválás pillanatában: „óh mily fájó a végbúcsú, szívszaggató. Sirod ölében aludd álmod szép csendesen. Isten hozzád, van már néked dicsőbb hazád, ott fenn az égben látunk majd egy szebb reggelen“. Addig pedig, míg eljő ezen „szebb reggel“ sokat szenvedett barátunk nyugodjál csendesen... nyugodjál. Isten veled. Isten veled. Ámen.

Székely Tihamér.

Halotti beszéd-vázlat.

(3 kisgyermeket árván hagyott édesanya felett.)

Alapige: Zsolt. 73. r. 36. v.

Ismét felmerül a kérdések-kérdése: mi az élet? Az ember élete? Úgy tudjuk: legfőbb kincs, amiért mindent megteszünk, mindent feláldozunk. Éjt nappá téve dolgozunk. Feldisziájuk a reménység színes szőnyegével, szépet, jót várunk tőle. És jön a rideg való, széttépi a jövő tervét, összedől a remény. Kiesik a kézből a kicsi ruha, amit javitgattunk, a szerszám, amivel dolgoztunk. Összeomlik minden s ami még megmarad, az a fájdalom. Édes álomból való ébredés után a keserü szájiz. És megmarad a kérdés a kicsiny ajkakon: ki főz nekünk ételt, ki varr nekünk ruhát, ki simogat szeretettel, ki ölel át anyai gonddal?

Micsoda az élet? Hányszor látjuk szép álomnak, melyből keserűen ébredünk! Hányszor vannak köztünk, akiknek szemét könny lepi el egy-egy üresen maradt hely láttán, hányan vannak, kiknek kedves, szép álomból fájó szívvel kellett ébredniök.

Az élet vándorai vagyunk, kiket az útszélen kifosztva, vérben és könnyben fetrengve hagy a való, amíg a samaritánus fel nem szed onnan. Remény és akarat, szeretet és hűség, életünk minden kincse fosztogatók martaléka. Hiába az őrzés, hiába minden, a kérlelhetetlen fosztogató nem kegyelmez. Hiába a hitvesi hűséges szeretet, gyermeki ártatlan ajkak könnyörgése: Uram, tartsd meg nekünk! Uram mi lesz velünk?

Micsoda az élet? Reménység, amely kecsegtet, de amely aztán könnyen megcsal. Reménység ringat jövőt látó álomba, reménység fúzi össze a szerető sziveket, reménység áldja meg a szaporodó családi életet.

Keserű ébredések után is a reménység az, amely jövőt látó álomba ringat. „Ha elfogyatkozik is testem és szívem, szívemnek kösziklája te vagy ó Isten”. E reménység van a búcsuzó szívében, sohajtól terhes ajkán. S ha reméltünk magunkban s megcsalattunk, remélünk Istenben, kiben nem csalattunk.

Egy mély vallásos érzelmű író elbeszélése szerint Mihály angyal nem akarja teljesíteni Istennek azt a parancsát, hogy egy apró gyermekes édesanyát megfosszon az élettől. Isten ezért büntetésből a földre száműzi, ahol egy jószívű ember veszi gondjaiba s ahol megtanulja azt, hogy Isten utjai kifürkészhetetlenek, de ő mindenkit jól és bölcsen rendez, el nem hagyja az övéit.

Kialudt-e a remény, sötét lett-e a jövő? A kötelesség magunkhoz térít, új reménység támad, melyet Isten táplál s biztatva szól hozzátok: sirjátok el könnyeitek, öntsétek ki fájdalmatok, de bizzatok Istenben! Benne üzen kedvesetek: hűséges hitvesem, fenn az Isten, ne félj, édes kis lányaim, kik sirva kérdeztétek: ki varr nektek, ki főz nektek, ki szeret titeket az édesanya szeretetével: „fenn az Isten védő karja s az árvákat betakarja”.

Hányan vagyunk, kik sirva kérdeztük ugyanezt s az Isten megsegített, takargatott, oltalmazott, kifosztott életekhez utszéli árkokba Ő száll le mihozzánk, hogy bekösse sebünk, szomjunkat eloltsa, lábra állani segítsen, gondunkat viselje.

Eredj édes anya, hűséges hitves, lelked szárnyaljon szabadon a végtelenségek felé: itt marad az Isten!

Simén Domokos.